

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЙНІ РОЗ'ЯСНЕННЯ

16 липня 2026 року

Київ

№ 7-pp

Щодо застосування законодавства про захист економічної конкуренції органами влади й органами місцевого самоврядування під час визначення суб'єктів господарювання надавачами ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців і відшкодування їм витрат за надання таких послуг

- (1) Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) надає ці рекомендаційні роз'яснення відповідно до пункту 13 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», частини шостої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» з метою однакового застосування законодавства про захист економічної конкуренції.
- (2) Ці рекомендаційні роз'яснення визначають підходи, які рекомендується застосовувати органам влади й органам місцевого самоврядування під час визначення суб'єктів господарювання надавачами ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців і відшкодування їм витрат за надання таких послуг.

I. Загальні положення

Визначення впливу дій органів влади й органів місцевого самоврядування на конкуренцію

- (3) У частині першій статті 5 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» передбачено, зокрема, що Комітет здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, законів України «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», цього Закону, інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.
- (4) Відповідно до пункту 1 статті 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» основним завданням Комітету є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.
- (5) Згідно зі статтею 6 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Комітет і його територіальні відділення становлять систему органів Комітету, яку очолює Голова Комітету.

- (6) Відповідно до абзацу третього статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» економічна конкуренція (конкуренція) – змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.
- (7) Згідно із частиною другою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (8) У частині першій статті 20 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» визначено: органи влади, органи місцевого самоврядування беруть участь у розробленні та реалізації конкурентної політики, взаємодіють з Комітетом в питаннях розвитку конкуренції, розроблення регіональних програм економічного розвитку та інформують Комітет про виконання заходів, пов'язаних з реалізацією конкурентної політики.
- (9) Відповідно до частини четвертої статті 20 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані погоджувати з Комітетом, його територіальними відділеннями проекти нормативно-правових актів та інших рішень, які можуть вплинути на конкуренцію, зокрема щодо створення суб'єктів господарювання, встановлення і зміни правил їх поведінки на ринку, або такі, що можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на відповідних ринках, а також одержувати дозвіл Комітету на концентрацію у випадках, передбачених законом.
- (10) Отже, законодавством про захист економічної конкуренції передбачається взаємодія між органами Комітету та органами влади й органами місцевого самоврядування з метою розвитку та підтримки конкуренції.
- (11) Під час здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції органи Комітету виявляють, що в окремих випадках дії органів влади й органів місцевого самоврядування можуть негативно впливати / впливають на конкуренцію, зокрема можуть містити ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції (перелік порушень визначено у статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).
- (12) Так, відповідно до пункту 3 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції є антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
- (13) Згідно із частиною першою статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які

привели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

- (14) Відповідно до частини другої статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, зокрема, визнаються:
- заборона або перешкоджання створенню нових підприємств чи здійснення підприємництва в інших організаційних формах у будь-якій сфері діяльності, а також встановлення обмежень на здійснення окремих видів діяльності, на виробництво, придбання чи реалізацію певних видів товарів;
 - пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до вступу в асоціації, концерни, міжгалузеві, регіональні чи інші форми об'єднань або здійснення узгоджених дій концентрації суб'єктів господарювання в інших формах;
 - пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів чи першочергового їх придбання у певних продавців;
 - будь-яка дія, спрямована на централізований розподіл товарів, а також розподіл ринків між суб'єктами господарювання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи продавців;
 - встановлення заборони на реалізацію певних товарів з одного регіону країни в іншому або надання дозволу на реалізацію товарів з одного регіону в іншому в певному обсязі чи за виконання певних умов;
 - надання окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання пільг чи інших переваг, які ставлять їх у привілейоване становище стосовно конкурентів, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції;
 - дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами;
 - дія, якою встановлюються не передбачені законами України заборони та обмеження самостійності підприємств, у тому числі щодо придбання чи реалізації товарів, ціноутворення, формування програм діяльності та розвитку, розпорядження прибутком.
- (15) У свою чергу, вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема у вигляді антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування (частина третя статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції»), забороняється та тягне за собою відповідальність згідно із законом (стаття 51 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).
- (16) З урахуванням вимог законодавства про захист економічної конкуренції органам влади й органам місцевого самоврядування забороняється вчиняти дії, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію, причому перелік таких дій не є вичерпним.
- (17) Встановлення органами Комітету факту завдання шкоди конкуренції такими антиконкурентними діями не є необхідним. Достатнім є високий ступінь імовірності настання антиконкурентних наслідків за результатами дій органів влади й органів місцевого самоврядування.

Законодавство у сфері надання ритуальних послуг (зокрема проведення поховань військовослужбовців)

- (18) Основними нормативно-правовими актами, які регулюють питання надання ритуальних послуг, у тому числі проведення поховань військовослужбовців, є:
 Закон України «Про поховання та похоронну справу»;
 Порядок проведення безоплатного поховання померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності і осіб з інвалідністю внаслідок війни, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 р. № 1445 (далі – Порядок);
 наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження нормативно-правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу» від 19 листопада 2003 року № 193, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08 вересня 2004 року за № 1110/9709, яким затверджені:
 - Типове положення про ритуальну службу в Україні;
 - Необхідний мінімальний перелік окремих видів ритуальних послуг;
 - Необхідний мінімальний перелік вимог щодо порядку організації поховання і ритуального обслуговування населення;
 - Порядок утримання кладовищ та інших місць поховань;
 Єдина методика визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності, затверджена наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 19 листопада 2003 року № 194, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18 березня 2004 року за № 338/8937;
 Інструкція про організацію поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, затверджена наказом Міністерства оборони України від 05 червня 2001 року № 185, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 червня 2001 року за № 524/5715 (далі – Інструкція).
- (19) Закон України «Про поховання та похоронну справу» визначає загальні правові засади здійснення в Україні діяльності з поховання померлих, регулює відносини, що виникають після смерті (загибелі) особи, щодо проведення процедури поховання, а також встановлює гарантії належного ставлення до тіла (останків, праху) померлого та збереження місця поховання.
- (20) У статті 1 Закону України «Про поховання та похоронну справу» передбачено, що поховання – діяльність відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у межах повноважень, визначених цим Законом, а також суб'єктів господарювання, спрямована на, зокрема:
 організацію і проведення поховань померлих та/або загиблих (далі – померлих) (абзац п'ятий);
 надання ритуальних послуг, реалізацію предметів ритуальної належності (абзац шостий).
- (21) У статті 2 Закону України «Про поховання та похоронну справу» визначено, зокрема:
 предмети ритуальної належності – вироби, що є атрибутами поховання та облаштування могили (колумбарної ніші) (абзац двадцять п'ятий);
 ритуальні послуги – послуги, пов'язані з організацією поховання та облаштуванням місця поховання (абзац двадцять сьомий).

- (22) У частині п'ятій статті 8 Закону України «Про поховання та похоронну справу» передбачено, що органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи в межах своєї компетенції, зокрема:
створюють ритуальні служби;
здійснюють контроль за дотриманням законодавства стосовно захисту прав споживачів у частині надання суб'єктами господарювання ритуальних послуг та реалізацією ними предметів ритуальної належності;
здійснюють інші повноваження, передбачені цим та іншими законами.
- (23) Для організації (утворення), будівництва, утримання в належному стані та охорони місць поховання сільські, селищні, міські ради можуть створювати спеціалізовані комунальні підприємства (частина шоста статті 8 Закону України «Про поховання та похоронну справу»).
- (24) Згідно зі статтею 9 Закону України «Про поховання та похоронну справу» ритуальні служби – спеціалізовані комунальні підприємства, що створюються органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом, з метою здійснення організації поховання померлих і надання ритуальних послуг, передбачених необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності, передбаченим пунктом 2 частини другої статті 8 цього Закону. Ритуальні служби можуть також надавати ритуальні послуги, не передбачені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності, виготовляти предмети ритуальної належності. Тарифи щодо оплати таких послуг та предметів ритуальної належності встановлюються в межах, визначених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради.
- (25) У статті 10 Закону України «Про поховання та похоронну справу» визначено: надання ритуальних послуг відповідно до необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, передбаченого пунктом 2 частини другої статті 8 цього Закону, здійснюється *ритуальними службами або за договором суб'єктами господарювання інших форм власності*. Вартість таких послуг встановлюється в порядку і в межах, встановлених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради. Надання ритуальних послуг, не передбачених зазначеним переліком, а також виготовлення предметів ритуальної належності здійснюється за цінами, встановленими за згодою сторін. Надання ритуальних послуг та виготовлення предметів ритуальної належності здійснюється з дотриманням вимог норм і правил, встановлених законодавством.
- (26) Відповідно до статті 12 Закону України «Про поховання та похоронну справу» особа, яка зобов'язалася поховати померлого, на підставі свідоцтва про смерть звертається згідно із статтею 8 цього Закону до сільського голови або ритуальної служби з приводу укладення відповідного договору-замовлення на організацію та проведення поховання. Ця особа має право вибирати виконавців послуг серед суб'єктів господарської діяльності, які уклали договори із сільським головою або ритуальною службою про надання цих послуг (частина перша). Ритуальні послуги надаються за плату згідно з договором-замовленням, крім випадків, передбачених законом (частина друга). Виконавець може надавати ритуальні послуги, визначені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг. Цей перелік затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства (частина третя).

Суб'єкти господарювання можуть самостійно на підставі звернення осіб, які зобов'язалися поховати померлого, виготовляти та реалізовувати предмети ритуальної належності, якщо вони відповідають вимогам нормативно-правових актів та затвердженій вартості, де це передбачено законодавством (частина четверта).

- (27) У статті 14 Закону України «Про поховання та похоронну справу» визначено перелік померлих, поховання яких здійснюється *безоплатно* для виконавця волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, серед яких, зокрема, *учасники бойових дій* (пункт «в» частини першої).
Витрати на поховання загиблих (померлих) з числа учасників бойових дій здійснюються *за рахунок коштів місцевого бюджету* (частина п'ята).
- (28) *Порядок* регламентує безоплатне поховання в населених пунктах померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності і осіб з інвалідністю внаслідок війни відповідно до статті 14 Закону України «Про поховання та похоронну справу» в частині організації поховання і ритуального обслуговування (пункт 1).
- (29) Згідно з підпунктом 2 пункту 3 Порядку *безоплатно надаються такі послуги* виконавцю волевиявлення або особі, що зобов'язалася поховати померлого учасника бойових дій, постраждалого учасника Революції Гідності або померлу особу з інвалідністю внаслідок війни:
оформлення договору-замовлення на організацію та проведення поховання;
доставка предметів похоронної належності (завантаження на складі, перевезення, вивантаження на місці призначення та перенесення до місця знаходження тіла померлого);
надання транспортних послуг (один автокатафалк та один автобус супроводження);
перенесення труни з тілом померлого до будинку (квартири), до моргу, з будинку (квартири), моргу, до місця поховання;
організація поховання і проведення ритуалу;
надання труни;
надання вінка похоронного з траурною стрічкою (з написом чи без нього);
копання могили (викопування ручним чи механізованим способом, опускання труни у могилу, закопування, формування намогильного насипу);
надання урни;
кремація;
поховання урни з прахом (закопування в могилі чи розміщення в колумбарній ніші та одноразове прибирання прилеглої території після поховання).
- (30) Відповідно до пункту 5 Порядку вартість ритуальних послуг, визначених для забезпечення безоплатного поховання, не повинна перевищувати середню ціну на відповідні ритуальні послуги, що склалися у відповідному регіоні.
- (31) Згідно з пунктом 6 Порядку додаткові ритуальні послуги оплачуються виконавцем волевиявлення або особою, яка зобов'язалася поховати померлого.
- (32) Відповідно до пункту 8 Порядку видатки на поховання учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності і осіб з інвалідністю внаслідок війни виділяються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів, бюджетів м.м. Києва та Севастополя.
Порядок фінансування витрат на поховання або відшкодування витрат на здійснене поховання визначається *в установленому порядку місцевими органами виконавчої влади*.

- (33) Необхідний мінімальний перелік окремих видів ритуальних послуг включає:
- 1) оформлення договору-замовлення на організацію та проведення поховання;
 - 2) оформлення свідоцтва про поховання;
 - 3) копання могили (викопування могили ручним або механізованим способом, опускання труни з тілом померлого в могилу, закопування могили, формування намогильного насипу та одноразове прибирання території біля могили);
 - 4) монтаж та демонтаж намогильної споруди при організації підпоховання в існуючу могилу;
 - 5) кремація тіл померлих;
 - 6) поховання та підпоховання урни з прахом померлих у колумбарну нішу, в існуючу могилу, у землю;
 - 7) зберігання урн з прахом померлих у крематорії;
 - 8) організація відправлення труни з тілом чи урни з прахом померлого за межі України;
 - 9) запаювання оцинкованої труни;
 - 10) замощення урни з прахом померлого в колумбарну нішу.
- (34) *Інструкція* визначає порядок дій посадових осіб Збройних Сил України щодо організації поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби (пункт 1.1).
- (35) У пункті 2.1 Інструкції передбачено, зокрема, що командир військової частини зобов'язаний у той самий день особисто по телефону та телеграмою сповістити про загибель (смерть) військовослужбовця відповідного військового комісара та надіслати йому поштою письмове повідомлення встановленого зразка за формою, наведеною у додатку 2 до пунктів 3.5 і 4.2 цієї Інструкції (останнє, у разі потреби, може бути надіслане після закінчення проведення службового розслідування). У телеграмі необхідно зазначити дату та причину загибелі (смерті) військовослужбовця. Якщо смерть настала з вини військовослужбовця (необережність, самогубство, унаслідок дії з ознаками злочину), командир військової частини обов'язково вказує про це в письмовому повідомленні (абзац перший).
Військовий комісар зобов'язаний у день отримання телеграми негайно інформувати представників місцевої державної адміністрації або органів місцевого самоврядування за місцем проживання сім'ї про загибель (смерть) військовослужбовця із зазначенням її причин; особисто (по змозі в присутності лікаря) сповістити близьких родичів загиблого (померлого). Узгодити з рідними загиблого (померлого) військовослужбовця, представниками місцевої державної адміністрації або органів місцевого самоврядування місце, час та порядок поховання загиблого (померлого) військовослужбовця (абзац другий).
- (36) Отже, законодавство у сфері поховання визначає загальний порядок організації та проведення поховання, у тому числі окремі особливості поховання військовослужбовців. Водночас у Законі України «Про поховання та похоронну справу» визначено випадки безоплатного поховання окремих категорій осіб, зокрема учасників бойових дій, за рахунок коштів місцевих бюджетів. При цьому законодавство не встановлює обмежень щодо кола суб'єктів господарювання, які можуть надавати відповідні ритуальні послуги та отримувати відшкодування за їх надання.

II. Підходи до застосування органами влади й органами місцевого самоврядування норм законодавства про захист економічної конкуренції у зв'язку із проведенням поховань військовослужбовців

- (37) Відповідно до норм законодавства про захист економічної конкуренції органи Комітету беруть участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині контролю за вчиненням органами влади й органами місцевого самоврядування дій, які мають / можуть мати вплив на конкуренцію.
- (38) Зі свого боку, зокрема, органи влади, органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію (частина друга статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).
- (39) Однак не всі дії органів влади й органів місцевого самоврядування повною мірою забезпечують належне формування та функціонування конкурентного середовища.
- (40) У таких випадках органи Комітету розпочинають проведення аналізу та визначають фактори, які можуть призвести / призводять до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку.
- (41) Так, органи Комітету постійно здійснюють контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері ритуальних послуг (у межах розгляду заяв, звернень, скарг, за власною ініціативою тощо).
- (42) Під час здійснення такого контролю органи Комітету виявляють непоодинокі випадки визначення органами влади й органами місцевого самоврядування єдиного суб'єкта господарювання надавачем ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців і тим, якому відшкодовуються витрати за надання таких послуг. При цьому такі рішення не містять положень, що стосуються можливості надання ритуальних послуг, пов'язаних з організацією поховання загиблих військовослужбовців, іншими суб'єктами господарювання, як і отримання ними відшкодування витрат за надані послуги за рахунок коштів бюджету територіальної громади.
- (43) Так, у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану¹ органи місцевого самоврядування (органи, що здійснюють їхні повноваження²) видають нормативні та індивідуальні акти, якими визначається механізми організації поховання та відшкодування (компенсації) за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів витрат на поховання військовослужбовців.
- (44) Такі акти, як правило, визначають:
- відповідального виконавця (виконавців) заходів з організації поховання (зокрема надання катафалка, копання могили, супроводу поховання, доставки ритуальної атрибутики та тіла померлого, монтажу / демонтажу намогильної споруди тощо);
 - підстави та порядок виплати відшкодування з місцевого бюджету;
 - перелік документів, що подаються для отримання відшкодування;
 - головного розпорядника відповідних бюджетних коштів.

¹Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (зі змінами), затверджений Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні».

²У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено утворення військових адміністрацій, які здійснюють повноваження сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, сільського, селищного, міського голови, зокрема повноваження із вирішення питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку із похованням (зокрема пункт 1 частини другої статті 10, пункт 17 частини другої статті 15).

- (45) Наприклад, у додатку до розпорядження начальника Херсонської міської військової адміністрації Херсонського району Херсонської області від 07.03.2024 № 162р «Про внесення змін до Програми «Похоронна справа та утримання кладовищ міста Херсона» на 2021 – 2025 роки, затвердженої рішенням міської ради від 26.01.2021 № 52 (зі змінами та доповненнями)»³ комунальне підприємство «Ритуальна служба міста Херсона» Херсонської міської ради визначено відповідальним виконавцем заходів із поховання загиблих військовослужбовців і осіб, задіяних у бойових діях (надання катафалка, копання могил, супровід та інші послуги).
- (46) Водночас на території населених пунктів відповідних територіальних громад, як правило, здійснюють діяльність й інші суб'єкти господарювання, які надають або мають намір надавати ритуальні послуги та здійснюють(-вати) реалізацію предметів ритуальної належності.
- (47) Для прикладу, у Програмі «Похоронна справа та утримання кладовищ Херсонської міської територіальної громади» на 2026 – 2028 роки, затвердженій розпорядженням начальника Херсонської міської військової адміністрації Херсонського району Херсонської області від 05.12.2025 № 1016р⁴, зазначено, що на ринку ритуальних послуг нині працюють два типи суб'єктів господарювання: підприємство комунальної форми власності та суб'єкти господарювання приватної форми власності. Приватні похоронні фірми, на відміну від комунального підприємства, згідно з вимогами ринку надають більш широкий спектр ритуальних послуг. Серед них підприємства, готові надавати повний комплекс послуг – від організації проведення похорон до влаштування пам'ятників та їх реставрації. Інші приватні підприємства спеціалізуються тільки на виготовленні та реалізації товарів ритуального призначення.
- (48) Загалом, за інформацією з відкритих джерел, в Україні наявна велика кількість компаній і фізичних осіб-підприємців, які провадять діяльність за кодом КВЕД 96.03 «Організування поховань і надання суміжних послуг», – 3 271, у тому числі 550 юридичних осіб, 2 721 фізична особа-підприємець⁵. Це свідчить про функціонування конкурентного середовища на відповідному ринку.
- (49) Визначення органами влади й органами місцевого самоврядування окремого суб'єкта господарювання надавачем ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців і тим, якому відшкодовуються витрати за надання таких послуг, за відсутності можливості надання таких послуг та отримання відшкодування іншими суб'єктами господарювання може мати негативні наслідки для конкуренції, зокрема, містити ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 3 статті 50, статтею 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування.
- (50) За результатами проведення аналізу таких фактів органи Комітету вживають заходи в межах повноважень, спрямовані на запобігання та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції шляхом надання рекомендацій та прийняття рішень.

³<https://miskrada-ks.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/162r-vid-07.03.2024-pro-vnesennia-zmin-do-programy-pokhoronna-sprava-ta-utrymannia-kladovyshch-mista-khersona.pdf>

⁴ <https://miskrada-ks.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/1016r-vid-05.12.2025-pro-zatverdzhennya-programy-pokhoronna-sprava-ta-utrymannia-kladovyshh-na-2026-2028-roky-zn.pdf>

⁵ <https://youcontrol.market/catalog/inshi-posluhy/96.03>

- (51) Наприклад, рішенням адміністративної колегії Західного міжобласного територіального відділення від 21.04.2026 № 63/46-р/к про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у справі № 63/8-03-18-2026 (<https://westernmtv.amcu.gov.ua/npas/pro-porushennia-zakonodavstva-pro-zakhyst-ekonomichnoi-konkurentsii-71>) визнано дії виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради, які полягають у визначенні:
- рішенням від 24.03.2022 № 265 «Про надання дозволу КП «Міська ритуальна служба» щодо проведення поховань військовослужбовців Збройних Сил України» КП «Міська ритуальна служба» забезпечення ритуальною атрибутикою організації процесу транспортування та поховання військовослужбовців Збройних Сил України, що загинули при захисті Вітчизни в період дії воєнного стану (пункт 1 резолютивної частини);
 - рішенням від 09.02.2023 № 133 «Про надання дозволу КП «Міська ритуальна служба» щодо проведення поховань військовослужбовців Збройних Сил України» КП «Міська ритуальна служба» забезпечення ритуальною атрибутикою організації процесу транспортування та поховання військовослужбовців Збройних Сил України, що загинули при захисті Вітчизни в період дії воєнного стану (пункт 2 резолютивної частини);
 - рішенням від 16.03.2023 № 309 «Про затвердження Порядку відшкодування витрат за поховання Захисників та Захисниць державного суверенітету та територіальної цілісності України, які загинули/померли під час виконання заходів, спрямованих на забезпечення оборони України у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, розпочатою 24.02.2022» КП «Міська ритуальна служба» єдиним надавачем ритуальних послуг, якому відшкодовуються витрати за поховання військовослужбовців Збройних Сил України, що загинули при захисті Вітчизни в період дії воєнного стану, на території Івано-Франківської міської територіальної громади (пункт 4 резолютивної частини),
- в той час як на ринку ритуальних послуг діють інші суб'єкти господарювання, порушенням, передбаченим пунктом 3 статті 50, частиною першою статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді антиконкурентних дій органу місцевого самоврядування, що стосуються прийняття рішення органом місцевого самоврядування, які можуть призвести до недопущення конкуренції.
- (52) В умовах конкуренції суб'єкти господарювання змагаються між собою за рахунок власних досягнень за отримання переваг над іншими суб'єктами господарювання в боротьбі за споживачів і не можуть визначати умови обороту товарів на ринку. Споживачі, зі свого боку, мають можливість обирати між кількома продавцями за відповідними якісними та ціновими критеріями.
- (53) Вплив і необґрунтоване втручання органів влади й органів місцевого самоврядування у функціонування ринкового середовища, зокрема у вигляді визначення окремого суб'єкта господарювання надавачем ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців і тим, якому відшкодовуються витрати за надання таких послуг, за відсутності достатніх, належних і обґрунтованих підстав спотворюють дію конкурентних механізмів.
- (54) Відповідно до аналітичного звіту про стан галузі поховання та похоронної справи в Україні за 2025 рік, розміщеного на вебсайті Міністерства розвитку громад та територій України⁶ (відповідно до Положення про Міністерство розвитку громад та територій України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р.

⁶ <https://mindev.gov.ua/diialnist/napriamy/sfera-komunalnykh-posluh/pokhovannia-ta-pokhoronna-sprava>

№ 460, Міністерство розвитку громад та територій України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства), серед основних проблем, які мають бути вирішені, є, зокрема, створення конкурентного середовища для суб'єктів господарювання різних форм власності.

- (55) Згідно із зазначеним звітом в Україні *протягом 2025 року* ритуальні послуги населенню надавали *580 ритуальних служб та 1 726 суб'єктів господарювання різних форм власності*, що здійснюють діяльність на договірних засадах із ритуальними службами, з яких 313 підприємств комунальної форми власності, 500 підприємств приватної форми власності та 913 окремих підприємців. Загальний обсяг наданих ритуальних послуг і предметів ритуальної належності населенню суб'єктами господарювання різних форм власності у 2025 році становив майже 2,5 млрд грн.
- (56) Таким чином, під час здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції органи Комітету аналізують рішення органів влади й органів місцевого самоврядування щодо визначення суб'єктів господарювання надавачами ритуальних послуг для поховання загиблих військовослужбовців та відшкодування їм витрат за надання таких послуг щодо їх відповідності законодавству про захист економічної конкуренції. Такий аналіз здійснюється з урахуванням конкретних обставин кожного випадку, зокрема можливого впливу відповідних рішень на конкуренцію та наявності ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

III. Рекомендаційні роз'яснення

- (57) Органам влади й органам місцевого самоврядування під час прийняття рішень щодо організації поховання загиблих військовослужбовців та відшкодування витрат за надання ритуальних послуг рекомендується забезпечувати недискримінаційний доступ суб'єктів господарювання до надання таких послуг та отримання відповідного відшкодування, не визначати без належних правових підстав окремого суб'єкта господарювання єдиним надавачем таких послуг і не створювати окремому суб'єкту господарювання необґрунтованих переваг порівняно з іншими учасниками ринку та враховувати під час прийняття таких рішень вимоги законодавства про захист економічної конкуренції.

В. о. Голови Комітету

Ольга МУЗИЧЕНКО